

GEEF LAAG- GELETTERDHEID HOGE PRIORITEIT

een brochure voor alle mensen
die met mensen werken

Geef laaggeletterdheid hoge prioriteit!

Een brochure voor alle mensen die met mensen werken

Deze brochure wordt u aangeboden door de werkgroep Taalvaardig: Bibliotheek Noord-Veluwe, gemeente Elburg, Vluchtelingenwerk, TopTaal, Stichting Wiel, Stichting Lezen & Schrijven en ROC Landstede

inhoudsopgave

laaggeletterdheid cijfers, betekenis	6
oorzaak en gevolg van laaggeletterdheid immaterieel, materieel	8
signalen herkennen	8
actie ondernemen	9
vertel! taboe doorbreken, doorverwijzing, taalpunt Elburg	11
handige websites	13

De leestijd van deze brochure is 10 minuten. Na het lezen ervan weet u genoeg over laaggeletterdheid om het te kunnen herkennen en mensen door te kunnen verwijzen. Kleine moeite, groot resultaat!

Laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is een term voor mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Twee derde van de laaggeletterde mensen heeft Nederlands als moedertaal. Om deze mensen gaat het als we spreken over laaggeletterdheid.

In Nederland hebben 1,8 miljoen mensen in de leeftijd van 16-65 jaar moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. In deze leeftijdsgroep zijn er 1,3 miljoen Nederlanders die moeite hebben met taal. De gemeente Elburg zit qua percentage laaggeletterden rond het landelijk gemiddelde van 8-11%. Dit betekent dat er 1150-1650 mensen tussen de 16 en 65 jaar zijn die moeite hebben met lezen en schrijven.

Deze gegevens zijn gebaseerd op een onderzoek van Stichting Lezen en schrijven uit 2016.

Bron: https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/Regionale_spreiding_van_geletterdheid_in_Nederland.pdf

NT 1

Als je Nederlands als moedertaal hebt, spreken we van NT1 (Nederlands als 1ste Taal). Het Nederlands heeft verschillende niveaus:

Laaggeletterdheid is iets anders dan analfabetisme. Een analfabeet, oftewel een ongeletterde, kan helemaal niet lezen of schrijven. Dat is niet de doelgroep waarover het hier gaat. Ook mensen van buitenlandse afkomst die Nederlands als tweede taal hebben, de NT2'ers, behoren niet tot de doelgroep van laaggeletterde mensen.

Hoe voelt het om laaggeletterd te zijn?

Als je laaggeletterd bent, is iedere dag een uitdaging. Zet maar eens een kruisje bij alles wat u doet op een dag.

berichten op mobiele telefoon lezen	krant lezen	e-mails doornemen	websites checken + computer gebruiken	rapporten schrijven en lezen	post doornemen
een film of programma kijken met ondertiteling	gebruiks-aanwijzingen doornemen	Facebook gebruiken	administratie doen	iets aan iemand voorlezen	veiligheids-instructies doornemen
bijsluiters van medicijnen lezen	agenda checken en invullen	mededelingen lezen	pinnen	etiketten lezen	naambordjes lezen
kaartjes-automaat gebruiken	verkeers-borden lezen	advertenties lezen of zoeken of maken	solliciteren	gebruik maken van het OV	formulieren invullen

Laaggeletterdheid duurt 24 uur per dag. Je staat ermee op en je gaat ermee naar bed.

Gevolgen van laaggeletterdheid

Natuurlijk zijn er genoeg mensen die zich goed kunnen redden met hun laaggeletterdheid. Zij hebben manieren gevonden om ermee om te gaan, veelal in de vorm van hulp van anderen. Indien dat echter niet het geval is, of wanneer de hulp wegvalt, kunnen de gevolgen van laaggeletterdheid zomaar groter en wranger worden. De steeds verdergaande digitalisering van de maatschappij helpt niet mee in de zelfredzaamheid. Men snapt formulieren niet meer, loopt wellicht belangrijke afspraken en/of uitkeringen mis en durft door schaamtegevoelens geen hulp te vragen. Men heeft minder grip op geldzaken en gezondheid, en zelfs het vinden of behouden van een baan kan problemen opleveren.

Niet alleen op persoonlijk vlak heeft laaggeletterdheid grote gevolgen, ook voor de samenleving is het een groeiend punt van zorgen. Laaggeletterdheid drukt steeds zwaarder op de uitgaven voor armoedebestrijding, gezondheidszorg en bijstandsuitkeringen.

bron: https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/PwC_-_Rapport_maatschappelijke_kosten_laaggeletterdheid_-_April_2018_def.pdf

Oorzaken van laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid heeft diverse oorzaken, zoals bijvoorbeeld het opgroeien in een taalarm gezin. Vroegtijdige schoolverlating speelt ook een rol. Denk hierbij aan de mensen die vroeger van school werden gehaald om mee te werken in het familiebedrijf. Het niet bijhouden van de Nederlandse taal is mede een oorzaak. Het is van belang om te blijven lezen en schrijven, de taal levend te houden. Helaas komen heden ten dage al veel kinderen met een te laag taalniveau van de basisschool af. Wat daar precies de oorzaak van is, is nog in onderzoek. Een rol bij laaggeletterdheid speelt onder andere leerbaarheid, leefomgeving en taalmilieu.

Wat U kunt doen

De kunst is de laaggeletterde mens niet te zoeken, maar te weten hoe je hen kunt vinden. Dat kan alleen als u zich bewust bent van het bestaan ervan, u uzelf van informatie voorziet en goed oplet. Als werker met mensen heeft u immers een signaalfunctie. Laaggeletterdheid komt in alle delen van de bevolking voor, zowel bij mannen als bij vrouwen, jongeren, ouderen, werkenden en niet-werkenden.

Signalen herkennen - verbaal

Ik ben mijn bril vergeten, kunt u het even voorlezen?

Ik heb een afspraak, ik neem het straks wel even door.

Kunt u me even helpen met invullen, er staat zóveel!

Ik heb dyslexie, ik puzzel het thuis wel uit.

Wat een slordig handschrift. Ik kan dit niet lezen, hoor.

Jullie gebruiken veel te moeilijke taal, dat is toch niet te snappen!

Ik luister alleen maar naar de radio of ik kijk tv.

Papierwerk? Dat doet mijn partner altijd.

Kunt u het voor me invullen, mijn handschrift is onleesbaar.

Signalen herkennen – gedrag

U krijgt een lang verhaal zonder duidelijke vraag

U moet de informatie steeds herhalen

Clïënt komt vaak te laat

Clïënt kan vanwege fysiek gebrek niet schrijven

Clïënt schrijft nooit iets op

Clïënt vergeet vaak afspraken

Clïënt beweegt de ogen niet over de tekst

Clïënt vult nooit formulieren in uw bijzijn in

Actie ondernemen

Allereerst checkt u op een vriendelijke manier of uw gevoel klopt. Kijk of de omgeving waarin u zich op dat moment begeeft, zich leent voor het stellen van vragen die betrekking hebben op uw vermoeden van laaggeletterdheid. Wanneer de omgeving in orde is, kunt u vragen of lezen en schrijven lastig is voor uw cliënt, of hij/zij wel eens hulp krijgt bij het invullen van formulieren of bij het lezen van brieven. Belangrijk hierbij is uw vragen rustig te stellen. Gebruik korte zinnen en woorden die de cliënt zelf ook gebruikt. Stel open vragen, zoals bijvoorbeeld: 'Lastig he, zo'n formulier. Veel mensen vinden dat moeilijk. Hoe is dat voor u?'

Het is belangrijk dat u in weet te spelen op het karakter van de persoon die u spreekt. Het is de bedoeling een motiverend gesprek te houden met degene die tegenover u zit. Het hangt van de persoon af hoe zo'n gesprek verloopt. Verschillende karakters vragen verschillende benaderingen.

Als u het interessant vindt hier meer over te weten of een training hierin te volgen, kunt u contact opnemen met uw bibliotheek.

Is de omgeving
in orde om
vragen te
stellen?

Stel open
vragen

Gebruik korte
zinnen

Luister

Speel in op het
karakter van
degene die
tegenover je zit

Schep
vertrouwen

Maar niet zo...

Aha. Hand in
het gips. U
bent
laaggeletterd!

Ik denk dat u
laaggeletterd
bent. Kom
even mee.

U ziet er
verder heel
normaal uit!

Taboe doorbreken

Het is belangrijk het probleem van laaggeletterdheid bespreekbaar te maken. Hoe normaler er over gedaan wordt, hoe minder beladen het zal worden. In Nederland is de schaamte voor het niet kunnen lezen en schrijven groot. Dat is jammer, want juist door schaamte blijft het probleem verborgen en aan verborgen problemen is het moeilijk werken. Beter is het als we met z'n allen het taboe proberen te doorbreken. Dat begint bij u!
U kunt iedereen laten weten dat het geen schande is om moeite te hebben met lezen, schrijven of rekenen. Mocht u het vermoeden hebben dat iemand laaggeletterd is, gooi het gesprek dan open.

**Ga niet mee in
het taboe, maar
normaliseer het.**

Vertel!

Vertel dat er lotgenoten zijn
Vertel dat er oplossingen zijn
Vertel over taalcursussen
Vertel over taalmaatjes
Vertel over hulp
Vertel over uitzicht
Vertel over het vergroten van zelfredzaamheid
Vertel over een betere gezondheid
Vertel over het verbeteren van arbeidsposities
Vertel over het einde van het sociale isolement
Vertel over het vergroten van de eigenwaarde

Wat kunt u betekenen voor mensen die laaggeletterd zijn

Heel veel.

Alles, eigenlijk!

Vaak begint er na het openbreken van het grote geheim een heel nieuw leven voor uw cliënt/kennis/vriend/vriendin/familie/buur/collega. Er zijn prachtige verhalen van mensen die hun laaggeletterd aan hebben durven pakken. Aan het eind van deze reader staan adressen van diverse websites waar u dergelijke verhalen kunt lezen.

Doorverwijzen naar een taalpunt in uw bibliotheek

In alle bibliotheken in Nederland bevindt zich een **taalpunt**. Bij het taalpunt wordt gekeken welke oplossing het beste is. Dat kan variëren van individuele begeleiding tot het opnieuw naar school gaan in een klas met gelijkgestemden. Vertel uw cliënt dat hij/zij zich aan kan melden bij zo'n taalpunt. Dat kan via email, via de telefoon of tijdens de spreekuren. Schikt het op dat moment niet of komt het allemaal te snel? Geef bedenktijd en hou de mogelijkheid open om dit een andere keer te doen. Of verlaag de drempel en ga samen naar een taalpunt op een moment dat het wél schikt. Hou in ieder geval contact en kom er later nog een keer op terug. Gebruik nooit dwang, want dat schrikt af.

Taalpunt Elburg

Het Taalpunt in Elburg is gevestigd in de bibliotheek. U kunt op elk gewenst moment van de dag mailen met het Taalpunt. Als u uw mail stuurt naar taalpuntelburg@bibliotheeknoordveluwe.nl wordt er zo spoedig mogelijk contact met u opgenomen. Bellen kan ook: 06-57532386.

U kunt op veel manieren helpen

- Wees u bewust van uw signaalfunctie en verwijs door.
- Zorg dat deze brochure zo breed mogelijk verspreid wordt. Geef deze te lezen aan iedereen die met mensen werkt, leg deze bij u op de personeelstafel, in de kerk of op kantoor. De brochure is ook te downloaden via ....
- Volg een gratis online training over het herkennen van laaggeletterdheid. Zo'n training is in maximaal drie kwartier gedaan en kan op eigen initiatief gevolgd worden.
- Als u beroepshalve brieven verstuurt: versimpel uw correspondentie. Houdt rekening met de lezer waarvoor u uw brieven en informatie opstelt. Kijk naar de tekststructuur, hou de boodschap kort en gebruik duidelijke tussenkoppen. Komt u er zelf niet uit of ontbreekt het u aan tijd hiervoor: er zijn diverse bedrijven die u hiermee kunnen helpen. Onderaan deze reader staan links naar enkele websites van bedrijven die dit voor u kunnen doen. Stichting Lezen en Schrijven heeft een handige pagina waarin tips staan voor het versimpelen van uw correspondentie.

Meer weten over laaggeletterdheid

www.bibliotheeknoord-veluwe.nl

www.lezenenschrijven.nl

www.taalvoorhetleven.nl

www.pharos.nl

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/taal-rekenen-digitale-vaardigheden/aanpak-laaggeletterdheid

www.lezenenschrijven.nl/eenvoudigetaal/
op deze pagina is een handig factsheet te downloaden voor het versimpelen van uw correspondentie

www.lezenenschrijven.nl/wat-wij-doen/instrumenten-lesmaterialen/e-learning-aanpak-van-laaggeletterdheid/

e-learning over laaggeletterdheid. Gratis. Duur: 45 min

Deze brochure is in december 2018 tot stand gekomen in opdracht van bibliotheek Noord-Veluwe met medewerking van de werkgroep Taalvaardig: gemeente Elburg, Vluchtelingenwerk, TopTaal, Stichting Wiel, Stichting Lezen & Schrijven en ROC Landstede.

